

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΤΙΣ ΛΑΙΚΕΣ ΔΟΞΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΡΙΟΥ

ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟ ΝΕΡΟ

Ο μύθος της γοργόνας

- Η αδελφή του Μ. Αλεξάνδρου, η Θεσσαλονίκης μεταμορφώθηκε σε Γοργόνα γιατί από λάθος η άγνοια πέταξε το «αθάνατο νερό» που ο αδελφός της με κόπους και κινδύνους είχε αποκτήσει για να εξαφαινόσε την αθανασία.
- Όταν κατόλαβε το σφάλμα της, και φοβούμενη την οργή του διάσημου αδελφού της, απαρήγορη παρακαλούσε: «Θεέ μου, δεν θέλω να πιστέψω πως μια μέρα θα πεθάνει ο αδελφός μου. Άφησε με να ζω με την ελπίδα πως κι αν πεθάνει, πάλι θα τον ξαναφέρεις στον κόσμο». Η παράληψη της εισακούσθηκε και η βασιλοπούλα έγινε από τη μέση και κάτω ψάρι και πήδηξε στη θάλασσα. Έγινε Γοργόνα! Από τότε γυρίζει πάντα στη θάλασσα και άμα δεν κανένα καρφί τρέχει και ρωτάει τους ναυτικούς
- «ΖΕΙ Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ;»

Μπόστ (Μέντης Μποσταντζόγλου)
«Ο Μεγαλέξαντρος με την αδελφή του την γοργόνα»...

ΤΟ ΝΕΡΟ ΤΗΣ ΛΗΣΜΟΝΙΑΣ

- Ο λαός μας εξακολουθεί μέχρι σήμερα να πιστεύει πως υπάρχει Άδης, ένα μέρος δηλαδή στο οποίο πηγαίνουν μετά το θάνατο οι ψυχές των ανθρώπων. Το μέρος αυτό είναι σκοτεινό και η ατιμωφάρια που επικρατεί είναι παγερή. Μόλις φτάσουν εκεί, οι ψυχές πίνουν από το «νερό της λησμονιάς», για να ξεχάσουν εκείνους που αφήνουν πίσω τους και να μη λυποούνται ή από το «νερό της αρνησίας», για να απαρνηθούν όλες τις χαρές της ζωής.
- Τα δάκρυα των αγαπημένων τους προσώπων, που μένουν στη ζωή και λυποούνται, δεν είναι ευχάριστα για τις ψυχές, αλλά σχηματίζουν σιγά σιγά μια αλυσίδα γύρω τους. Αυτός είναι και ο λόγος που πίνουν το νερό της λησμονιάς, ώστε να κοπεί κάθε δεσμός τους με τη γη και τους ζωντανούς.

Στίχοι στα λαϊκά μοιρολόγια:

«Πίνουν της άρνας το νερό, τον κόσμο λησμονάνε.»

«Ηπιες της άρνας το νερό κι απολησμονήσες μας.»

«Άρνα» λέγεται και ο Άδης: «Κάτω στην άρνα τα βουιά, στις αρνησίες του τόπου.»

«Τι έμεινάνε με πήσανε της άρνας τα λαγκάδια.»

Όξω σελάνων τ' άλογοι κι όξω το καλιγόνουν. / Βάνουν τα πάλια χρυσά, τα γέμισμα του σσημένα, / βάνουν τα πανωκάπουλα χρυσά, μαλαματένια, / να καρβαλίκα αυτός ο νιος, να πάει μακριά στα ξένα, / να πάει στην Άρνα τα βουιά, στην Λησμονιά τα μέρη...

ΔΟΞΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΡΟ

ΤΟ ΚΟΙΜΙΣΜΕΝΟ ΝΕΡΟ ΤΟ ΚΑΚΟ ΜΑΤΙ

Σύμφωνα με μια λαϊκή δοξασία, το νερό κοιμάται κάποιες ώρες. Όποιος βρεθεί μπροστά σε κοιμισμένο νερό, δεν μπορεί να μιλήσει, γιατί θα πάθει μεγάλο κακό. Αν θελήσει να πει πρέπει να το ταράξει με το χέρι του για να ξυπνήσει, διαφορετικά το νερό ανακατέει και του παίρνει το μυαλό. Οι άνθρωποι από παλιά πίστευαν στις θεραπευτικές ιδιότητες του νερού. Πίστευαν ότι ραντίζοντας κάποιον με νερό, που είναι « ματιασμένος», θα του φύγει το « κακό μάτι»...

ΟΙ ΑΔΕΛΦΑΔΕΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ (Δήμος Φελλής των Καλαβρύτων)

<http://www.komvos.edu.gr/mythology/ent6/alexandros.html>

- Όνας ο μέγας Αλεξάνδρος εκριεύσαν ούλον τον κόσμο, έπιγε εκει που βγαίνει το αθάνατο νερό, και γέμισε δυο λαγίνας για να λουσάη και να γινή αθάνατος. Όνας τοις ήφερε 'ς το σπίτι, ένας ακριματικός που του είχε γνάθη, λέει 'ς τις αδερφάδες του το μυστικό και τους ορμηγίνει να λουστούν και να πουν εκείνας, και να βάλουν άλλο νερό 'ς τοις λαγίνας. Εκείνας αμέσως επήραν το νερό και ήπαν και ελουσθήκανε και έχρισαν τα απολοισματά 'ς το δρόμο. Εκεί ήγινε μια κόττα και ένας μπότσικος και εβραχίκανε με το αθάνατο νερό - και για τούτο η κόττα ζαναμουτένει κάθε χρόνο και γίνεται πάλι νέα και ο μπότσικος δεν ξεραίνεται, και αν ξεριωθή και κρεμισή 'ς τον αγέρα.
- Οι αδερφάδες του μεγάλου Αλεξάνδρου άμα ήπιανε θάνατο νερό κ' ελουσθήκανε με δαύτο, εσηκώθηκανε 'ς τον αγέρα, ήγουν έγιναν αερίκια, και από τότε είναι οι Νεράιδες. Εκείνας κάθε χρόνο παίρνουνε από τα χωριά κορίτσια σημεωμένα, δηλαδή καμιά κουτσά ή καμιά κοιλιά, και τοις κάνουνε Νεράιδες να του δουλεύουνε, και έτσι έγινονε οι Νεράιδες φουστάτα μεγάλες και κάθονται μέσα 'ς τα λαγκάδια και 'ς τους βράχους.

Αλεξάντερ Λιτοβτσέκο: Ο Χάρων οδηγεί τις Ψυχές στον Άδη, 1861, Κρατικό Ρωσικό Μουσείο Ιστορίας, Μόσχα

ΒΡΥΣΗ ΜΟΥ ΜΑΛΑΜΑΤΕΝΙΑ

Το θεοποιημένο νερό ήταν και είναι η προσωποποίηση της αθόνηας και του πλούτου. Η ιστορική εξέλιξη του νερού ήταν μεγάλη εφεύρεση του ανθρώπου από τα αρχαία χρόνια. Έτσι, το θεμελίω υπαρκτός ενός χωριού ήταν η βρύση. Όλοι οι δρόμοι του χωριού οδηγούσαν σε κάποια κρήνη βρύση, από όπου προμήθειονταν την δια τη «ζωή», το νερό. Η χρησιμότητα της πηγής και της βρύσης δεν ήταν για ποση και πλύση μόνο, αλλά και τόπος συναντήσεων των ανθρώπων.

- «...Δρέ βρύση μου μαλαματένια,
- ωρέ πως βαστάς κρύο νερό αχ πως βαστάς κρύο νερό.
- Επρέ το βαστάς και δεν το πίνω.
- ωρέ για της αγάπης τον καρπό αχ για της αγάπης τον καρπό.
- Δρέ να 'μουν βρύση να 'μουν στένια,
- ωρέ να 'μουν γάγγαρο νερό αχ να 'μουν γάγγαρο νερό.
- ωρέ με την στάμνα για νερό αχ με την στάμνα για νερό.
- ωρέ να φιλώσω την ελιά σου,
- ωρέ και τον άσπρο σου λαμό αχ και τον άσπρο σου λαμό».

Κι αν πας Μολάτω μ' για νερό
κι εγώ στη βρύση καρτέρω,
να σου τακούσα τα στανί
να πας στη μένα 'ς αδεινή.

Η ΓΟΡΓΟΝΑ οποι την Εξιστορουσαν Παισιόι. Καπετάνιοι

Εργα του Ναυπηγού Ν. Α. Χριστοπούλου ΠΕΥΚΑΚΙΑ - ΒΟΥΛΑ 1880 - 1961

Ανδρέας Καρκαβίτσας, Η Γοργόνα (απόσπασμα)

ΔΙΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΛΑΙΚΟΥ ΜΥΘΟΥ

- Άζαφνα ανατρέμοα. Κάτω βαθιά, μέσ' από το μενεξεδέδιο σύννεφο, είδα να προβαίνει ίσκιος πελώριος. Η χοντρή κορμοστασιά, το πυργογυριστό κεφάλι του φάντασμα Αγινόρος. [...] Ο ίσκιος πρόβανε στα νερά με αλάτια πύρινε. Κι όσο γρηγορότερα πρόβανε, τόσο μικρύνε η κορμοστασιά του. Και αθάνα ο θεότροπος όγκος γλιόμορφη κόρη στάθηκε αντίκρι μου. Διαματετα δολιχά κορίωνα φορούσε στο κεφάλι και τα πλούσια μαλλιά γαλάζια χιτή άπλωναν στις πλάτες ως κάτω στα κίματα. Το πλαστό μέτωπο, τ' αμυγδαλωτά μάτια, τα χείλη της τα κοραλλένια, έχυναν γύρω κάποια λάμψη αθανασίας και κάποια περιθώνια βασιλική. Από τα κρυσταλλίνα λοιμοτράχηλα κατέβανε κ' έσήνηε το κορμί ολόγυρνος θύορακος λιπιδωτός και πρόβλεε στο αριστερό την σπείδα κ' έπαύε στο δεξί τη Μακεδονική σάρισσα. [...]
- Ναύτη καλεναύτη-η ο βασιλιάς Αλεξάντρος;
- [...]
- Τώρα, Κυρά μου! Απάντησα χωρίς να σκεφτώ. Τώρα βασιλιάς Αλεξάντρος! Ούτε το χόμα του δε βρίσκειται στη γη.
- Όμμι! Καλό που το 'παθα! Η γλιόμορφη κόρη έγινε με μιας φοβερό σχήμα. Κύκλωτας βγήκε από το κίμα κ' έδειξε λεπτοντόμο το μισό κορμί. Ζωντανά φίδα τα μεταξομάλα σηκώθησαν περαδώθε, έβγαλαν γλώσσες και κεντρά φαρμακερά κ' έχυσαν φοβεριστικό ανεμοφύση. [...]
- Όχι, Κυρά, ψέματα!...τρανοφώναζε με λυμένα γόνατα.
- [...]
- Ναύτη καλεναύτη-η ο βασιλιάς Αλεξάντρος;
- Ζη και βασιλεύει! απάντησα ειθύς. Ζη και βασιλεύει και τον κόσμο κυριεύει.»
- Άκουσε τα λόγια μου καλά. Σε να χύθηκε αθάνατο νερό ή φωνή μου στις φλέβες της, άλλαξε αμέσως το τέρας κ' έλαμψε παρθένα πάλι γλιόμορφη. Σήκωσε το κριντό χέρι της από την κουπαστή, χαμογέλασε ροδόφυλλα σκορπώντας από τα χείλη της. Και άζαφνα στον ολοπόρφυρο αέρα χύθηκε τραγουδιό πολεμικό, λεκ και εγύριε τώρα ο Μακεδονικός στρατός από τις χώρες του Τάγγη και του Εφράθι.

ΤΗΣ ΑΡΝΗΣ ΤΟ ΝΕΡΟ

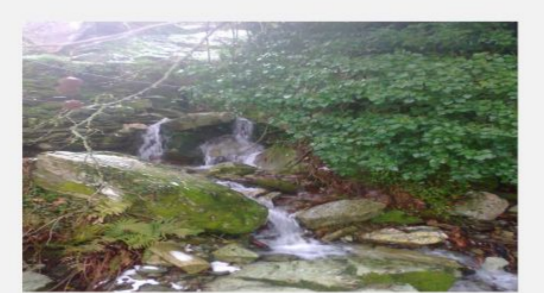
ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΝΗΣ

Η Άρνη σύμφωνα με την αρχαία ελληνική μυθολογία ήταν η πηγή που βρισκόταν στον κάτω κόσμο, στη Λήθη ή την Λήθη ήταν θυγατέρα της Εριδίας και προσωποποίηση της λήθης, δηλαδή της λησμονιάς και της αγνωμοσύνης. Τη θεωρούσαν μία από τις Ναϊάδες (Νύμφες) από όπου έπιναν οι νεκροί για να ξεχάσουν τα άθνητα στον πάνω κόσμο. Λέγεται από παλιά πως της Άρνης το νερό είχε την εξής ιδιότητα: Όποιος το έπινε αυτομάτως ξεχνούσε τους ανθρώπους που αγαπούσε. Έτσι με αυτό τον τρόπο, για κάποιον η κάποια που δεν ήταν εύκολο να ξεχάσει ανθρώπους που αγαπήσε αληθινά, έπινε της Άρνης το νερό για να ξεθύνη από αυτές τις σκέψεις

Η ΛΑΙΚΗ ΔΟΞΑΣΙΑ

«Ο Χάρων, μόλις πάει τον πεθαμένο, τον πνέει πρώτα από της Άρνης το βουιά. Στη ρίζα του βουιού είναι της Άρνης η βρύση. Τον δίνει και πίνει νερό και αρνείται μισός τους δικούς του. Έπειτα, τον κρύνει από της Άρνης, ένα λαβιά που έχει το λησμονόβουια. Με τον πέπλο κ' από κει ο μάρτος άνθρωπος, λησμονεί και τις σπράσεις και τα θυμίσια του.»

<https://www.themotofylakes.gr/oi-magemeis-vryses-tis-patridas-mas/>

ΕΝΑ ΝΕΡΟ ΚΥΡΑ-ΒΑΓΓΕΛΙΩ

Τραγουδι με προέλευση από τη Μεσσηνία Πελοποννήσου. Ο ρόλος του κομπάρζα είναι γ'8 και χορεύεται ως «ΣΥΡΙΤΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ».

Ένα νερό κυρά-Βαγγελιώ ένα νερό κρύο νερό ένα νερό κυρά-Βαγγελιώ ένα νερό κρύο νερό, κι από ποιά κατεβάνε Βαγγελιώ μου η πανεμένη κι από ποιά κατεβάνε Βαγγελιώ μου η πανεμένη.

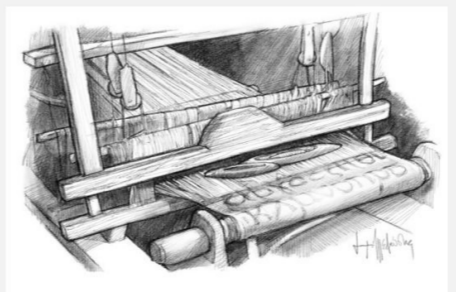
Από γκερμένο κυρά-Βαγγελιώ από γκερμένο γκερμίζεσαι από γκερμένο κυρά-Βαγγελιώ από γκερμένο γκερμίζεσαι σε περβολόκα μπεινί Βαγγελιώ μου η πανεμένη σε περβολόκα μπεινί Βαγγελιώ μου η πανεμένη.

Ποιτζή δε... κυρά Βαγγελιώ ποιτζή δέντρο και κλαδιά ποιτζή δε... κυρά Βαγγελιώ ποιτζή δέντρο και κλαδιά. Λεμονιάς και κωπερισίνα σαν τα όμορφα κορίτσια. Λεμονιάς και κωπερισίνα σαν τα όμορφα κορίτσια.

Αγγέλω μ', κρένει η μάνα σου

Αγγέλω μ' κρένει η μάνα σου. Δε έβρω π' σε θέλει. Να πας Αγγέλω μ' για νερό να πίνω το παλιό νερό. Τα παλιό νερό κι αν φέρω νερό να πινω να πινώ κ' γράω θα πάω για κέντημα με άλλα τα κορίτσια.

ΜΠΑΡΜΠΑ ΓΙΑΝΝΗ ΜΕ ΤΙΣ ΣΤΑΜΝΕΣ

Μπαρμπα-Γιάνη με τις στάμνες και με τα σταμνικά σου να χαρείς τα μάτια σου. Κι αν φορείς ψηλό καπέλο και παπούτσια γυαλιστά μπαρμπα-Γιάνη κανατά. Πρόσέξε μη σε γελάσει καμία όμορφη κυρά μπαρμπα-Γιάνη κανατά. Και σου πάει το γαζούρι και σ' αφήσει την ουρά μπαρμπα-Γιάνη κανατά. Μπαρμπα-Γιάνη σε λατρεύω θα σε αγαπώ πιστά μπαρμπα-Γιάνη κανατά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Καντασούλη Μένη (2005). Οικολογία και παιδική λογοτεχνία. Στο Γεωργόπουλος Α. Δ. (επιμ.): Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται. Αθήνα: Gutenberg, 535-549. LIDDELL & SCOTT. Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας. (Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού, εκδ. Πελεκάνος 2007).
- Καμυμένος, Ε. (1996). Δημοτικό τραγούδι. Μια διαφορετική προσέγγιση. Αθήνα: Πατάκη.
- Μέγας Γ., Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν, Αθήνα, 1978
- Οικονόμου Ι., «Η Πετρωρίνα εν Χαλκιδική», Λαογραφία, Τ. 4 σελ. 736 (1912-1913)
- Πετρόπουλος Δ. (1959). Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια Α'. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος.
- Πολίτης Ν. ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ-ΕΚΔΟΓΙΑ, Εκδόσεις Πελεκάνος.
- Ρίζου, Α., & Ριζοπούλου, Σ. (2004). Συμβολικά φυτά των Ολυμπιακών Αγώνων. Αθήνα: Εστία. Στυριδάκης Γ.Κ. - Μέγας Γ.Α. - Πετρόπουλος Δ. Α. (1962). Ελληνικά δημοτικά τραγούδια Α'. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.
- Ρωμαιοσ Κ., Κονιά στις Ρίζες, Έρευνα στον Ψυχικό Κόσμο του Ελληνικού Λαού, 2 Έκδοση, Αθήνα, 1980
- Στυριδάκης Γ. Κ. - Περιστερές Σπ. Δ. (1968). Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια Γ'. Αθήνα: εκδ. Ακαδημία Αθηνών.

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΕΛ ΡΙΟΥ 30/03/2024

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ , Α2, ΑΝΤΩΝΑΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ, Α2, ΑΝΤΩΝΕΛΛΗ ΝΑΤΑΛΙΑ, Α2, ΑΡΑΓΙ ΝΙΚΟΛΑΪΤΑΣ, Α2, ΑΥΛΙΧΟΥ ΕΛΕΝΗ, Α2, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΙΑ, Α2, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ, Α2

Υπεύθυνοι καθηγητές:
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥΛΑ, ΠΕ02, ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ ΘΕΩΑΝΩ, ΠΕ02